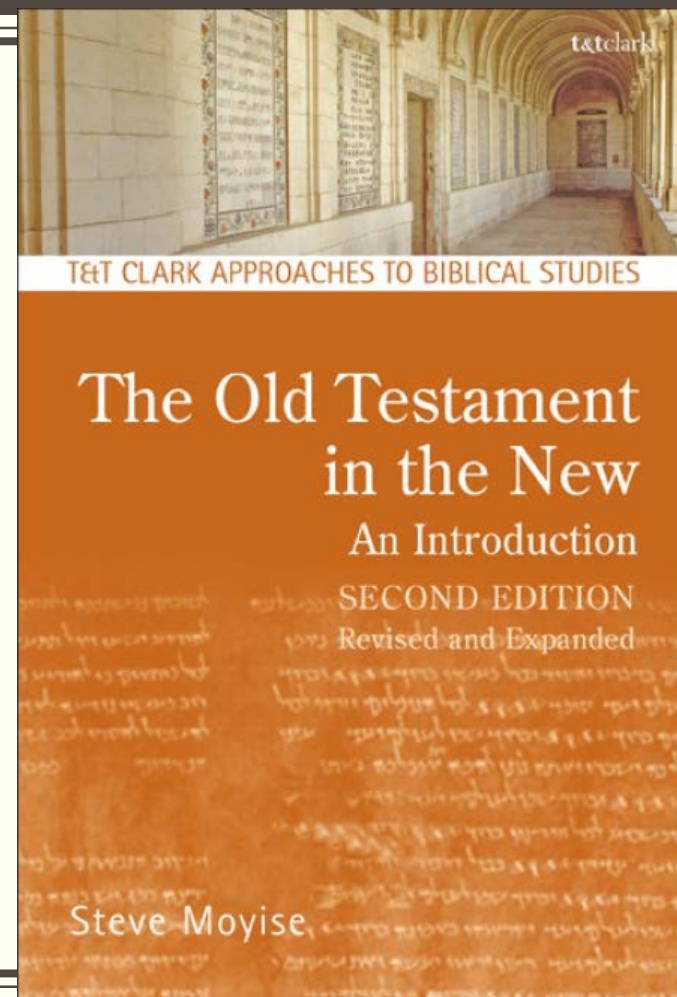

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

17 – Steve Moyise, Η Παλαιά Διαθήκη
στην Καινή: Μια Εισαγωγή (παρουσίαση)

Περίληψη παρουσίασης

Η παρούσα παρουσίαση αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η Καινή Διαθήκη ενσωματώνει και ερμηνεύει την Παλαιά Διαθήκη. Ο S. Moyise αναλύει πώς οι ευαγγελιστές και ο Παύλος χρησιμοποίησαν ρητά παραθέματα, υπαινιγμούς και ηχώ για να παρουσιάσουν τον Ιησού ως εκπλήρωση των αρχαίων επαγγελιών. Μέσα από τη σύγκριση με σύγχρονα ιουδαϊκά κείμενα, όπως τα Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας και τα έργα του Ιωσήπου, καταδεικνύεται ότι η ερμηνευτική των πρώτων Χριστιανών ήταν ριζωμένη στις παραδόσεις της εποχής τους.

Περίληψη παρουσίασης

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις διαφορές μεταξύ των Ευαγγελίων, με τον Μάρκο να χρησιμοποιεί τη γραφή ως αφηγηματικό υπόστρωμα και τον Ματθαίο να την αξιοποιεί ως ρητή απόδειξη της μεσσιανικής ιδιότητας του Χριστού. Τελικά, ο συγγραφέας προβάλλει την πολυπλοκότητα της τυπολογίας και της αλληγορίας, εξετάζοντας πώς το αρχαίο κείμενο αναπλασιώθηκε για να στηρίξει τη νέα χριστιανική θεολογία.

Διάγραμμα παρουσίας

Εισαγωγή

1. Κείμενα και ερμηνεία κατά τον πρώτο αιώνα
2. Η Παλαιά Διαθήκη στον Μάρκο
3. Η Παλαιά Διαθήκη στον Ματθαίο
4. Η Παλαιά Διαθήκη στον Λουκά-Πράξεις
5. Η Παλαιά Διαθήκη στον Ιωάννη
6. Η χρήση της Παλαιάς Διαθήκης από τον Ιησού
7. Η Παλαιά Διαθήκη στον Παύλο
8. Η Παλαιά Διαθήκη στην Προς Εβραίους
9. Η Παλαιά Διαθήκη στην Α' και Β' Πέτρου, στον Ιούδα
10. Η Παλαιά Διαθήκη στον Ιάκωβο και στις Α'–Γ' Ιωάννου
11. Η Παλαιά Διαθήκη στην Αποκάλυψη
12. Καταληκτικές ερμηνευτικές παρατηρήσεις

The Old Testament in the New:
An Introduction

Second Edition: Revised and Expanded

Steve Moyise

Bloomsbury T&T Clark
An imprint of Bloomsbury Publishing Plc

B L O O M S B U R Y
L O N D O N • N E W D E L H I • N E W Y O R K • S Y D N E Y

Εισαγωγή

Η εισαγωγή τονίζει ότι η Καινή Διαθήκη δεν προέκυψε σε κενό, αλλά σε άμεση συνέχεια με την Παλαιά Διαθήκη, καθώς γεγονότα όπως ο θάνατος και η ανάσταση του Ιησού περιγράφονται ως «κατά τας γραφάς». Ωστόσο, Ιουδαίοι μελετητές συχνά διαμαρτύρονται ότι πολλά κείμενα χρησιμοποιούνται εκτός πλαισίου, όπως η προφητεία του Ησαΐα 7.14 για την παρθενογένεση. Ο συγγραφέας εξηγεί ότι στον αρχαίο κόσμο τα κείμενα ήταν ζωντανές παραδόσεις που προσαρμόζονταν σε νέες καταστάσεις, καθιστώντας την ερμηνεία μια συνεχή διαδικασία.

Εισαγωγή

Διακρίνονται τρεις μορφές χρήσης της Παλαιάς Διαθήκης:

- τα παραθέματα (*quotations*),
- οι υπαινιγμοί (*allusions*) και
- οι απηχήσεις (*echoes*).

Η κατανόηση αυτών των τεχνικών απαιτεί εμβάθυνση στα συγγράμματα της εποχής, όπως τα Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας. Το βιβλίο στοχεύει να εξετάσει πώς η Παλαιά Διαθήκη λειτουργεί ως το «υπόστρωμα» της θεολογίας της Καινής Διαθήκης.

1. Κείμενα και ερμηνεία στον πρώτο αιώνα

Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει το ερμηνευτικό πλαίσιο της εποχής, εστιάζοντας στα Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας, τον Φίλωνα και τον Ιώσηπο. Η κοινότητα του Κουμράν πίστευε ότι ζούσε στις έσχατες ημέρες και εφάρμοζε τις προφητείες άμεσα στα δικά της πρόσωπα, χρησιμοποιώντας την τεχνική *peshet*. Αναλύονται συλλογές μεσσιανικών κειμένων (*Florilegium*), η χρήση της τυπολογίας στον Ύμνο 1QH και αλληγορικές ερμηνείες στο Έγγραφο της Δαμασκού.

1. Κείμενα και ερμηνεία στον πρώτο αιώνα

Ειδικότερα, ο Φίλων προσπάθησε να εναρμονίσει τις Γραφές με την ελληνική φιλοσοφία μέσω της αλληγορίας, ενώ ο Ιώσηπος πρόσθετε λεπτομέρειες στις βιβλικές αφηγήσεις.

Επίσης, αναφέρονται οι διάφορες εκδοχές των κειμένων, όπως η Μετάφραση των Εβδομήκοντα (LXX) και τα Ταργκούμ.

Τέλος, παρουσιάζονται οι επτά ερμηνευτικοί κανόνες του ραββίνου Χιλλέλ.

2. Η Παλαιά Διαθήκη στον Μάρκο

Στον ευαγγελιστή Μάρκο, τα περισσότερα παραθέματα αποδίδονται στον Ιησού, με εξαίρεση το προοίμιο που συνδυάζει κείμενα από τον Μαλαχία, την Έξοδο και τον Ησαΐα. Αυτή η εισαγωγή θέτει ένα πλαίσιο «Νέας Εξόδου», όπου η αποστολή του Ιησού εκπληρώνει τις ελπίδες του Ισραήλ. Ο Μάρκος χρησιμοποιεί τον Ησαΐα για να εξηγήσει την τύφλωση των Ιουδαίων και την υποκρισία των Φαρισαίων.

2. Η Παλαιά Διαθήκη στον Μάρκο

Επίσης, η ερμηνεία του νόμου από τον Ιησού παρουσιάζεται ως αυθεντική, δίνοντας έμφαση στην αγάπη προς τον Θεό και τον πλησίον. Στην αφήγηση των Παθών, χρησιμοποιούνται εκτενείς υπαινιγμοί στους Ψαλμούς του «Δικαίου Πάσχοντος» (Ψαλμοί 22, 69) και στον Ζαχαρία. Παρά τη σημασία του Ησαΐα 53, ο Μάρκος δεν τον παραθέτει ρητά, προκαλώντας συζητήσεις για την επιρροή του.

3. Η Παλαιά Διαθήκη στον Ματθαίο

Ο ευαγγελιστής Ματθαίος περιέχει περίπου 54 παραθέματα, πολλά από τα οποία είναι δικές του εκδοτικές παρατηρήσεις που εισάγονται με τη φόρμουλα «*ίνα πληρωθή*». Αυτά τα παραθέματα εκπλήρωσης επικεντρώνονται συχνά σε γεωγραφικές λεπτομέρειες της ζωής του Ιησού, όπως η γέννηση στη Βηθλεέμ και η φυγή στην Αίγυπτο.

3. Η Παλαιά Διαθήκη στον Ματθαίο

Ακόμη, ο Ματθαίος παρουσιάζει τον Ιησού ως τον **νέο Μωυσή** που δεν ήρθε να καταλύσει τον νόμο αλλά να τον πληρώσει. Σε σχέση με τον Μάρκο, ο Ματθαίος τονίζει περισσότερο την ενοχή του λαού για την πνευματική του τύφλωση. Η χρήση της Παλαιάς Διαθήκης μοιάζει με τη μέθοδο *midrash-pesher*, όπου τα κείμενα τροποποιούνται ελαφρώς για να αναδειχθεί η μεσσιανική τους σημασία.

4. Η Παλαιά Διαθήκη στον Λουκά και τις Πράξεις

Ο ευαγγελιστής Λουκάς τονίζει την παγκόσμια διάσταση της σωτηρίας, επεκτείνοντας τα παραθέματα του Ησαΐα ώστε να περιλαμβάνουν «*πάσαν σάρκα*». Το κήρυγμα στη Ναζαρέτ (Ησαΐας 61) είναι προγραμματικό για τη διακονία του Ιησού, συνδέοντάς τον με την απελευθέρωση των αιχμαλώτων. Στις Πράξεις, οι ομιλίες του Πέτρου κυριαρχούνται από τους Ψαλμούς, χρησιμοποιώντας τον Δαβίδ ως προφήτη που προείδε την ανάσταση του Χριστού.

4. Η Παλαιά Διαθήκη στον Λουκά και τις Πράξεις

Στις Πράξεις ο Στέφανος ανασκοπεί την ιστορία του Ισραήλ με σκοπό να δείξει τη διαρκή αντίσταση του λαού στο σχέδιο του Θεού. Το έργο του Λουκά παρουσιάζει την αποστολή της Εκκλησίας ως συνέχεια της αποστολής του «Δούλου του Κυρίου» (Ησαΐας), επεκτείνοντας τη μαρτυρία έως τα έσχατα της γης.

5. Η Παλαιά Διαθήκη στον Ιωάννη

Στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, τα παραθέματα έχουν ισχυρή Χριστολογική εστίαση, παρουσιάζοντας τον Ιησού ως τον **άρτο της ζωής**, τον **πασχάλιο αμνό** και τον **νέο ναό**. Ο Ιωάννης χρησιμοποιεί συχνά τους Ψαλμούς, ειδικά στην αφήγηση των Παθών, όπου παραθέτει ρητά κείμενα που οι Συνοπτικοί μόνο υπαινίσσονται. Η ομιλία για τον «Άρτο της Ζωής» (κεφ. 6) ακολουθεί τη δομή μιας ομιλητικής ερμηνείας (*homily*) πάνω στην Έξοδο. Ο Ιωάννης υποστηρίζει ότι ο Ησαΐας είδε τη δόξα του Ιησού και μίλησε γι' αυτόν. Το προοίμιο του Ευαγγελίου είναι πλούσιο σε υπαινιγμούς στη Γένεση και τη σοφιολογική γραμματεία, ταυτίζοντας τον Λόγο με τη δημιουργική δύναμη του Θεού.

6. Η χρήση της Παλαιάς Διαθήκης από τον Ιησού

Η αναζήτηση της χρήσης των γραφών από τον ιστορικό Ιησού είναι περίπλοκη, καθώς τα λόγια του έχουν υποστεί μετάφραση και ερμηνεία από τους Ευαγγελιστές. Οι μελετητές χωρίζονται σε μινιμαλιστές, μετριοπαθείς και μαξιμαλιστές ανάλογα με το ποια παραθέματα θεωρούν αυθεντικά. Ο Ιησούς φαίνεται πως ήταν ένας νομοταγής Ιουδαίος που αμφισβητούσε τις φαρισαϊκές επεκτάσεις του νόμου, αλλά όχι τον ίδιο τον νόμο. Χρησιμοποιούσε τις γραφές σε συζητήσεις για το διαζύγιο, το Σάββατο και τη φύση της ανάστασης. Παρά τις αμφιβολίες για το κήρυγμα στη Ναζαρέτ, η ταύτισή του με τον προφήτη του Ησαΐα 61 θεωρείται πιθανή. Συνολικά, ο Ιησούς προσέφερε μια ριζοσπαστική επανερμηνεία της Παλαιάς Διαθήκης εστιάζοντας στο πρόσωπό του.

"Ο σκοπός αυτού του σύντομου κεφαλαίου είναι να καταδείξει την πολυπλοκότητα της μετάβασης από αυτά που αναφέρουν τα Ευαγγέλια, στο τι ίσως είχε πραγματικά πει και σκεφτεί ο Ιησούς. Αυτό αναφέρεται συχνά ως η αναζήτηση του ιστορικού Ιησού, μια παραπομπή στο διάσημο βιβλίο του Σβάιτσερ (1906). Ο Σβάιτσερ επεσήμανε ότι οι ανασυνθέσεις του προσώπου του Ιησού αποτελούν συχνά μια ελάχιστα συγκαλυμμένη αντανάκλαση των αξιών του εκάστοτε ερμηνευτή, εξ ου και οι διάφοροι φιλελεύθεροι «βίοι του Ιησού» που γράφτηκαν τον δέκατο ένατο αιώνα. Ο ίδιος είχε μάλλον μικρότερη επίγνωση του πώς ο δικός του «αποκαλυπτικός» Ιησούς είχε επηρεαστεί από τα τεκταινόμενα στην προπολεμική Ευρώπη, και είναι πιθανό ότι η ίδια ακριβώς κριτική μπορεί να απευθυνθεί και στους ερμηνευτές του εικοστού πρώτου αιώνα που εξετάζονται σε αυτό το βιβλίο. Αυτό δεν αποτελεί λόγο για να εγκαταλειφθεί το ερώτημα, αλλά θα πρέπει να προτρέπει σε σύνεση προτού προβούμε σε κατηγορηματικές δηλώσεις σχετικά με το τι θα μπορούσε ή δεν θα μπορούσε να έχει πει ο Ιησούς." (σελ. 114)

7. Η Παλαιά Διαθήκη στον Παύλο

Οι επιστολές του Παύλου, ειδικά η προς Ρωμαίους, έχουν την υψηλότερη πυκνότητα παραθεμάτων, εστιάζοντας στο σχέδιο του Θεού για τη συμπερίληψη των Εθνών. Ο Παύλος χρησιμοποιεί τον **Αβραάμ** ως παράδειγμα δικαίωσης μέσω της πίστης και όχι των έργων του νόμου. Η τυπολογία **Αδάμ-Χριστού** είναι κεντρική για την κατανόηση της σωτηρίας και του αναστημένου σώματος. Στην προς Γαλάτας, χρησιμοποιεί ένα περίπλοκο επιχείρημα για την «κατάρα του νόμου», την οποία απορρόφησε ο Χριστός στον σταυρό.

7. Η Παλαιά Διαθήκη στον Παύλο

Επίσης, ο Παύλος αναλύει τη δόξα του Μωυσή και το «κάλυμμα» στην καρδιά των Ιουδαίων, τονίζοντας τη συνέχεια και την ασυνέχεια μεταξύ των δύο διαθηκών. Η «νέα προοπτική» (*New Perspective*) στον Παύλο υποστηρίζει ότι η κριτική του στον νόμο αφορούσε τα εθνικά όρια που χώριζαν Ιουδαίους και Εθνικούς.

"Είδαμε ότι ο Παύλος χρησιμοποιεί πολλές από τις τεχνικές που απαντώνται στο Κουμράν, όπως η τυπολογία, η αλληγορία, οι συνδέσεις μέσω λέξεων-κλειδιών, η τροποποίηση/αλλοίωση κειμένων, η ανάγνωση κειμένων με ασυνήθιστο τρόπο και ο δανεισμός από ιουδαϊκούς θρύλους της χαγκαντά. Ωστόσο, δεν είναι σαφές αν αυτό όντως «εξηγεί» τη χρήση των Γραφών από τον Παύλο ή αν απλώς δείχνει ότι ήταν ένας Ιουδαίος του πρώτου αιώνα. Ο Hays, για παράδειγμα, υποστηρίζει ότι ο Παύλος δεν είχε ως στόχο να «εφαρμόσει» εξηγητικές τεχνικές, αλλά συνέλαβε το νόημα των κειμένων με διαισθητικά άλματα. Ο Watson πιστεύει ότι ο Παύλος έχει διακρίνει μια θεμελιώδη αντίθεση στις Γραφές μεταξύ υπό όρους και άνευ όρων υποσχέσεων, και τη χρησιμοποιεί για να εξηγήσει την τρέχουσα κατάσταση."

"Σε αντίθεση με τους περισσότερους μελετητές της «Νέας Προοπτικής» (Sanders, Dunn, Wright, Hays), ο Watson δεν πιστεύει ότι η εστίαση στη «συνέχεια» (η οποία είναι κατανοητή υπό το πρίσμα των καρικατούρων του παρελθόντος) θα πρέπει να συγκαλύπτει τις πολύ πραγματικές διαφορές μεταξύ του Παύλου και των συγχρόνων του. Τέλος, το έργο του Stanley αναδεικνύει ένα βασικό δίλημμα στην παύλεια έρευνα: θα πρέπει ο Παύλος να θεωρείται πρωτίστως ως εξηγητής (ερμηνευτής) ή ως απολογητής; Με άλλα λόγια, επηρεάζεται περισσότερο από τις ρητορικές ανάγκες των αναγνωστών του ή από τα κύρια θέματα των Γραφών; Οι περισσότεροι μελετητές υποστηρίζουν ότι η αλληλεπίδραση είναι αμοιβαία (οι Γραφές ρίχνουν φως στο παρόν, ακριβώς όπως το παρόν ρίχνει φως στις Γραφές) και ορισμένοι χρησιμοποιούν λογοτεχνικούς όρους όπως η «διακειμενικότητα» για να το περιγράψουν αυτό (βλ. Moyise, 2008, σ. 125-41). Ωστόσο, παραμένει αντικείμενο συζήτησης το ποιο από τα δύο κυριαρχεί σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση."

(σελ. 146-47)

8. Η Παλαιά Διαθήκη στην προς Εβραίους

Η επιστολή προς Εβραίους επικεντρώνεται στην ανωτερότητα του Υιού έναντι των αγγέλων, του Μωυσή και του ιερατείου. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί συχνά παραθέματα ανά ζεύγη και ερμηνεύει τους Ψαλμούς ως διάλογο μεταξύ Πατρός και Υιού. Η φιγούρα του Μελχισεδέκ είναι κεντρική για την τεκμηρίωση ενός αιώνιου ιερατείου που αντικαθιστά το Λευιτικό σύστημα. Περιλαμβάνει το μακρύτερο παράθεμα της Καινής Διαθήκης (Ιερεμίας 31) για τη Νέα Διαθήκη.

8. Η Παλαιά Διαθήκη στην προς Εβραίους

Στο κεφάλαιο 11 της επιστολής, παρουσιάζεται το «νέφος των μαρτύρων», όπου οι βιβλικοί ήρωες αντιμετωπίζονται ως πρότυπα πίστης που προσέβλεπαν στον Χριστό. Η επιστολή αναδεικνύει την ένταση μεταξύ της διατήρησης της βιβλικής ιστορίας και της κήρυξης ορισμένων τμημάτων του νόμου ως παρωχημένων.

9. Η Παλαιά Διαθήκη στις Επιστολές 1 & 2 Πέτρου, Ιούδα

Η 1 Πέτρου είναι γεμάτη παραθέματα και παρουσιάζει την Εκκλησία ως μια «νεο-Δευιτική» κοινότητα αγιότητας. Χρησιμοποιεί τον Ησαΐα 53 για να προσδώσει έναν εξιλεωτικό χαρακτήρα στα πάθη του Χριστού, προσφέροντας παρηγοριά στους διωκόμενους δούλους. Αντίθετα, η Ιούδα και η 2 Πέτρου προτιμούν έναν πιο υπαινικτικό λόγο, αντλώντας από απόκρυφες παραδόσεις όπως το βιβλίο του Ενώχ. Αναφέρονται σε θρύλους για έκπτωτους αγγέλους, τη διαμάχη για το σώμα του Μωυσή και την καταστροφή του κόσμου με φωτιά. Αυτές οι επιστολές δείχνουν μια γοητεία για την αγγελολογία και τη δαιμονολογία, θυμίζοντας το βιβλίο της Αποκάλυψης.

10. Η Παλαιά Διαθήκη στον Ιάκωβο και τις 1–3 Ιωάννη

Ο Ιάκωβος τονίζει τη σημασία του «βασιλικού νόμου» της αγάπης και τη συνέπεια μεταξύ πίστης και έργων. Χρησιμοποιεί το παράδειγμα του Αβραάμ (Γέν. 15,6) για να υποστηρίξει ότι η δικαίωση ολοκληρώνεται μέσω των έργων, μια θέση που συχνά έρχεται σε (φαινομενική) αντίθεση με τον Παύλο. Η επιστολή του είναι βαθιά ριζωμένη στην Πεντάτευχο και τις ηθικές διδασκαλίες του Ιησού. Στις επιστολές του Ιωάννη δεν υπάρχουν ρητά παραθέματα, αλλά σημαντικοί υπαινιγμοί, όπως η αναφορά στον Κάιν ως παράδειγμα κακίας. Η χρήση της Παλαιάς Διαθήκης εδώ στοχεύει στην ενίσχυση της ηθικής ταυτότητας της κοινότητας απέναντι στους ψευδοδιδασκάλους.

11. Η Παλαιά Διαθήκη στην Αποκάλυψη

Η Αποκάλυψη είναι μοναδική καθώς περιέχει υπαινιγμούς σχεδόν σε κάθε στίχο, αλλά κανένα ρητό παράθεμα. Η δομή του βιβλίου ακολουθεί στενά το πρότυπο του Ιεζεκιήλ, από το όραμα του θρόνου έως την εγκαθίδρυση της Νέας Ιερουσαλήμ. Ο Ιωάννης χρησιμοποιεί επίσης τον Δανιήλ για τις περιγραφές των θηρίων και τον Ησαΐα για το οικουμενικό του όραμα. Ο Ιησούς παρουσιάζεται με την αντίθεση «λέων και αρνίο», όπου η μεσσιανική δύναμη επανερμηνεύεται μέσω της αυτοθυσίας. Ο συγγραφέας ισχυρίζεται ότι έλαβε τα οράματά του «εν πνεύματι», χρησιμοποιώντας τις γραφές ως μια δεξαμενή εικόνων για να εκφράσει το προφητικό του μήνυμα.

12. Καταληκτικές ερμηνευτικές παρατηρήσεις

Το τελευταίο κεφάλαιο συνοψίζει τις ομοιότητες μεταξύ της χριστιανικής και της ιουδαϊκής ερμηνείας, σημειώνοντας ότι και οι δύο ομάδες πίστευαν ότι ζούσαν την εποχή της εκπλήρωσης. Ανασκοπούνται οι τεχνικές της τυπολογίας, της αλληγορίας και των λεκτικών συνδέσεων (*catch-word links*). Παρουσιάζονται τρεις σχολές σκέψης: αυτές που τονίζουν τη συνέχεια, αυτές που τονίζουν την ασυνέχεια και αυτές που αναζητούν μια δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο. Η διακειμενικότητα (*intertextuality*) προτείνεται ως ένας τρόπος κατανόησης της περίπλοκης σχέσης μεταξύ των κειμένων. Ο συγγραφέας καταλήγει ότι η Π. Διαθήκη παραμένει ένας ζωντανός διάλογος που διαμόρφωσε και συνεχίζει να διαμορφώνει τη χριστιανική θεολογία.

"Η ανακάλυψη των Χειρογράφων της Νεκράς Θάλασσας και οι εξελίξεις στη λογοτεχνική κριτική έχουν ρίξει νέο φως στη χρήση της Παλαιάς Διαθήκης μέσα στην Καινή. Τα Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας αποκαλύπτουν μια κοινότητα που πίστευε ότι τα λόγια των προφητών εκπληρώνονταν στη δική της ιστορία και χρησιμοποιούσε ορισμένες εξηγητικές τεχνικές για να το αποδείξει. Οι συγγραφείς της Κ. Διαθήκης πίστευαν το ίδιο για τη δική τους κοινότητα και χρησιμοποίησαν πολλές από τις ίδιες τεχνικές, και μάλιστα ορισμένα από τα ίδια κείμενα, για να το αποδείξουν. Όπως είδαμε, έχουν δημοσιευθεί πολλά, αλλά υπάρχουν ακόμα πολλά που πρέπει να γίνουν. Ερωτήματα σχετικά με την ερμηνευτική (ερμηνεία), τη διαθεσιμότητα των ελληνικών, εβραϊκών και αραμαϊκών κειμένων κατά τον πρώτο αιώνα, τον ρόλο της Παλαιάς Διαθήκης στο νέο έργο και τη νομιμότητα ή μη ορισμένων τεχνικών, θα συνεχίσουν να αποτελούν πρόκληση για τους μελετητές."

"Επιπλέον, οι εξελίξεις στη λογοτεχνική κριτική έχουν προσφέρει νέες οπτικές ως προς το πώς τα κείμενα αλληλεπιδρούν με τα υπο-κείμενά τους (subtexts). Τι συμβαίνει όταν ένα κείμενο αποσπάται από το αρχικό του κειμενικό πλαίσιο και εναποτίθεται κάπου αλλού; Μπορεί ο νέος συγγραφέας να ελέγξει τις επιδράσεις που θα έχει αυτό στον αναγνώστη; Ή μήπως εισάγει μια δυναμική που απαιτεί τη συμμετοχή του αναγνώστη; Ο σκοπός αυτού του βιβλίου ήταν να προσφέρει μια εισαγωγή σε αυτόν τον συναρπαστικό τομέα μελέτης. Ελπίζω ότι τώρα θα προχωρήσετε στην ανάγνωση ορισμένων από τα πιο λεπτομερή έργα που αναφέρονται στην ενότητα «Περαιτέρω ανάγνωση» και θα ξεκινήσετε έναν «διάλογο με το κείμενο και με τα κείμενα μέσα στο κείμενο» (Ruiz, 1989, σ. 520). Ίσως, με τον καιρό, να γράψετε το δικό σας κείμενο που θα αλληλεπιδρά «με το κείμενο και τα κείμενα μέσα στο κείμενο»."

(σελ. 215-16)

Συμπερασματικές
ερμηνευτικές επισημάνσεις
του Steve Moyise

Ιουδαϊκή εξηγητική και Καινή Διαθήκη

Έχει αναδεχθεί ότι η χρήση της Π. Διαθήκης στην Καινή έχει πολλές ομοιότητες με τη σύγχρονή της ιουδαϊκή εξηγητική. Ειδικότερα, οι συγγραφείς της Κ.Δ. μοιράζονται με τα κείμενα του Κουμράν την παραδοχή ότι ζουν στην εποχή της εκπλήρωσης. Αυτό σημαίνει ότι η Γραφή μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα σε όσους εμπλέκονται στα τελικά εσχατολογικά γεγονότα. Έτσι, οι χριστιανοί συγγραφείς βρήκαν την προδοσία του Ιούδα και την ανάγκη αντικατάστασής του στους Ψαλμούς. Και οι δύο ομάδες θεώρησαν την ίδρυση της κοινότητάς τους ως εκπλήρωση των υποσχέσεων του Θεού προς τον Ισραήλ, και αμφότερες πίστευαν ότι η κρίση θα πλήξει σύντομα όσους αντιστέκονται.

1. Τυπολογία

Στο Ρωμ. 5:14, ο Παύλος αναφέρει συγκεκριμένα ότι ο Αδάμ είναι ένας «τύπος εκείνου που επρόκειτο να έρθει» (τύπος του μέλλοντος). Σε άλλα χωρία, η ίδια η λέξη «τύπος» δεν χρησιμοποιείται, αλλά είναι σαφές ότι ένα «βιβλικό γεγονός, πρόσωπο ή θεσμός» λειτουργεί ως «παράδειγμα ή πρότυπο για άλλα γεγονότα, πρόσωπα ή θεσμούς». Έτσι, η βρώση και η πόση στην έρημο αντιστοιχούν στη συμμετοχή στη Χριστιανική Ευχαριστία (και τα δύο επιφέρουν «τύπους» ζωής). Η ύψωση του όφεως αντιστοιχεί στη σταύρωση (και τα δύο επιφέρουν «τύπους» θεραπείας). Η διάβαση της Ερυθράς Θάλασσας αντιστοιχεί στο χριστιανικό βάπτισμα (και τα δύο επιφέρουν «τύπους» απελευθέρωσης). Ο Μάικλ Φίσμπεϊν (Michael Fishbane) αναφέρει ότι τέτοιες «τυπολογικές αντιστοιχίσεις έχουν βαθιές εξηγητικές διαστάσεις, στο μέτρο που "διαβάζουν" μια ιστορική στιγμή με τους όρους μιας άλλης, και κατ' αυτόν τον τρόπο προβάλλουν τους ισχυρούς συνειρμούς του παρελθόντος σε μελλοντικές εικόνες προσμονής και ελπίδας».

2. Αλληγορία

Η λέξη «αλληγορία» απαντάται μόνο στο Γαλ. 4:24 (ως ρήμα), όπου η Σάρρα και η Άγαρ ταυτίζονται με δύο όρη, έπειτα με δύο διαθήκες και, τέλος, με εκείνους που ακολουθούν το απαλλαγμένο από τον νόμο ευαγγέλιο του Παύλου και εκείνους που πιστεύουν ότι οι Εθνικοί πρέπει να περιτέμνονται. Στο βιβλίο της Αποκάλυψης, αποδίδονται ειδικές συμβολικές σημασίες σε ένα πλήθος εικόνων (λυχνίες, αστέρια, θηρία, δράκοντες, ακρίδες) και αριθμών (666, 144.000). Η αμοιβή όσων εργάζονται στην υπηρεσία του Χριστού υποστηρίζεται από ένα παράθεμα σχετικά με τη μη φίμωση του βοδιού (Δευτ. 25:4). Είναι σχεδόν αδύνατο να πιστέψει κανείς ότι αυτές οι ερμηνείες βρίσκονταν στο μυαλό των αρχικών συγγραφέων ή συντακτών.

3. Συνδέσεις μέσω λέξεων-κλειδιών

Στο Ρωμ. 4, ο Παύλος ερμηνεύει το νόημα του Γέν. 15:6 («ο Κύριος του το λογάρισε ως δικαιοσύνη») παραπέμποντας στον Ψαλμό 32:1–2 («μακάριος είναι αυτός στον οποίο ο Κύριος δεν θα λογαριάσει αμαρτία»). Το χωρίο περί «λίθου» που παρατίθεται στο Μάρκ. 12:10–11 έχει παραγάγει περαιτέρω χωρία περί «λίθου» στο Λουκ. 20:18, στο Ρωμ. 9:33 και στο Α' Πέτρ. 2:6–8. Στο Γαλ. 3, η «κατάρα» της μη υπακοής στον νόμο (Δευτ. 27:26) οδήγησε τον Παύλο σε ένα άλλο κείμενο περί «κατάρας», το οποίο αναγγέλλει κατάρα για έναν εγκληματία που αφήνεται κρεμασμένος πάνω σε ένα ξύλο (Δευτ. 21:23). Ο Παύλος είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει αυτή τη σύνδεση υποστηρίζοντας ότι ο θάνατος του Χριστού στον σταυρό/ξύλο επέσυρε την κατάρα του Δευτ. 21:23, η οποία κατά κάποιον τρόπο εξουδετέρωσε την κατάρα του Δευτ. 27:26.

4. Παράθεση από παραλλαγές κειμένων

Αυτό διαφέρει κάπως από το Κουμράν ή τους ραβίνους, καθώς οι συγγραφείς της Κ. Διαθήκης παραθέτουν γενικά από μια ελληνική μετάφραση και όχι από το εβραϊκό. Έτσι, κατά μία έννοια, παραθέτουν πάντα από μια παραλλαγή κειμένου. Αλλά ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν εκείνες οι περιπτώσεις όπου το ελληνικό κείμενο αποκλίνει σημαντικά από το εβραϊκό. Στις Πράξεις 15:16–17, παρατίθεται ένα κείμενο του Αμώς 9:12 το οποίο ανέφερε «Αδάμ» αντί για «Εδώμ». Ο συγγραφέας της Προς Εβραίους επιστολής αντλεί ένα αποδεικτικό χωρίο για την ενσάρκωση μέσω ενός κειμένου που ανέφερε «σώμα» αντί για «ανοιχτό αυτί». Στις Πράξεις 7:43, ο Στέφανος παραθέτει ένα κείμενο του Αμώς 5:25 που κατονομάζει τους ξένους θεούς ως «Μολόχ» και «Ρεφάν», αντί για «Σακκούθ» και «Καιβάν».

5. Τροποποίηση του παρατιθέμενου κειμένου

Στο παραπάνω παράδειγμα, ο «Μολόχ» και ο «Ρεφάν» είναι αλλαγές που απαντώνται ήδη στους Ο' (LXX), αλλά η αλλαγή από τη «Δαμασκό» (η βόρεια εξορία του Ισραήλ) στη «Βαβυλώνα» (η νότια εξορία του Ιούδα) δεν έχει προηγούμενο και φαίνεται να αποτελεί παρέμβαση του ίδιου του συγγραφέα. Ο Ματθαίος εισάγει τη λέξη ουδαμώς («σε καμία περίπτωση») στην παράθεσή του από το Μιχ. 5:2, αντιστρέφοντας ουσιαστικά το νόημά του. Ο Ιωάννης παρουσιάζει τον Ιούδα να προδίδει τον Ιησού σηκώνοντας «τη φτέρνα του» αντί «με δόλο» (13:18), με το δεύτερο πιθανώς να θεωρείται δογματικά ακατάλληλο.

6. Ανάγνωση του κειμένου με ανορθόδοξο τρόπο

Στο Ματθ. 21:5 (όνος και πώλος) και στο Ιωάν. 19:24 (ιμάτια και ρουχισμός), ο εβραϊκός παραλληλισμός αγνοείται και εκλαμβάνεται ότι αναφέρεται σε δύο διαφορετικά πράγματα. Είναι αδύνατο να πιστέψει κανείς ότι αυτό έγινε από άγνοια. Μπορεί κανείς μόνο να υποθέσει ότι θεώρησαν τον παραλληλισμό συμπτωματικό (δηλαδή, σχεδιασμένο από τον Θεό) και επέλεξαν να τον εκμεταλλευτούν. Το γλωσσικό επιχείρημα του Παύλου σχετικά με τον ενικό αριθμό της λέξης «απόγονος» (σπέρμα) είναι παρόμοιο. Γνωρίζει σαφώς ότι η αρχική υπόσχεση αναφέρεται σε πλήθος, δεδομένου ότι μιλάει για τα «παιδιά του Αβραάμ και τους αληθινούς απογόνους του» στο Ρωμ. 9:7. Στο Γαλ. 3:16, επιλέγει να εκμεταλλευτεί ένα χαρακτηριστικό της γλώσσας για να διατυπώσει ένα χριστολογικό επιχείρημα.

7. Χρήση θρύλων της Χαγκαντά

Η εκπληκτική δήλωση στο Α΄ Κορ. 10:4, ότι ο βράχος που παρείχε νερό στη γενιά της ερήμου τους ακολουθούσε στις περιπλανήσεις τους, δεν αποτελούσε πρωτότυπη ιδέα του Παύλου. Είναι γνωστή από την ιουδαϊκή παράδοση. Δύο φορές στην Καινή Διαθήκη (Γαλ. 3:19, Πράξ. 7:53) ακούμε για την παράδοση ότι ο Μωυσής έλαβε τον νόμο στο Όρος Σινά μέσω αγγέλων. Η Επιστολή του Ιούδα και η Β΄ Πέτρου κάνουν χρήση της θρυλικής ερμηνείας του Γέν. 6, ότι δηλαδή άγγελοι συνευρέθηκαν με γυναίκες και δημιούργησαν μια φυλή γιγάντων. Ο Ιούδας χρησιμοποιεί την παράδοση ότι ο Μιχαήλ φιλονίκησε με τον Σατανά σχετικά με το σώμα του Μωυσή. Στο Β΄ Τιμ. 3:8 υπάρχει αναφορά στην παράδοση ότι ο Σατανάς ήγειρε τον Ιαννή και τον Ιαμβρή για να αντιταχθούν στον Μωυσή.

8. Παραδοσιακές μορφές ομιλητικής επιχειρηματολογίας

Ο Κίμπαλ (Kimball) παραθέτει τη ραβινική μορφή συζήτησης που είναι γνωστή ως *yelam meddeni* ως εξήγηση για το γεγονός ότι ο Ιησούς απάντησε στην ερώτηση του νομικού («ποιος είναι ο πλησίον μου;») με την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη. Αυτή η παράδοση ξεκινούσε με ένα ερώτημα, παρέθετε σχετικά κείμενα από τον Νόμο, αποσαφήνιζε με ένα κείμενο από τους Προφήτες, εικονογραφούσε τη σημασία βασικών όρων με μια ιστορία και έκλεινε με την επιστροφή στα αρχικά κείμενα. Ο Μπόργκεν (Borgen) κάνει κάτι παρόμοιο για την ομιλία περί του «Άρτου της ζωής» στο Ιωάν. 6. Η Στοκχάουζεν (Stockhausen) υποστηρίζει ότι ο Παύλος συχνά ξεκινά την επιχειρηματολογία του με κείμενα από τον Νόμο, τα αποσαφηνίζει με ένα κείμενο από τους Προφήτες (ή τα Σοφιολογικά βιβλία) και χρησιμοποιεί εξηγητική τύπου *pesher* για να αναδείξει τη σύγχρονη σημασία τους.

ΘΕΡΜΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ ΣΑΣ
